

A large satellite dish antenna structure is shown against a clear blue sky. The dish is made of a complex metal lattice and has a central feed horn. The structure is supported by a tall metal tower. The image is taken from a low angle, looking up at the dish.

WRR

WETENSCHAPPELIJKE RAAD VOOR HET REGERINGSBELEID

Jaarverslag 2014

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Over de WRR	6
Werkprogramma 2014	8
Verantwoord publiek middenveld	10
Voedsel	12
Keuze, gedrag en beleid	14
Risico- en veiligheidsbeleid	16
Wonen, zorg en pensioenen	18
Nederland en de toekomst van de Europese Unie	20
Maatschappelijke scheidslijnen	24
Nazorg	26
WRR-lecture 2014	28
Organisatie en personeel	30
Medewerkers Bureau WRR	32
Thema's en producten 2014	34

Voorwoord

André Knottnerus

De WRR rekt het tot zijn opdracht weerbarstige, complexe thema's te agenderen. Ze zijn daarom bijna per definitie onderwerp van kritisch politiek en breder maatschappelijk debat.

Veel aanbevelingen van het afgelopen jaar werden direct door de regering overgenomen, zoals het meer centraal plaatsen van een effectieve borging van publieke belangen binnen het toezicht, meer inspanningen om hoogopgeleiden van elders te interesseren om in Nederland te komen werken, en het risico- en veiligheidsbeleid te herijken. Andere werden benut in parlementair onderzoek (de rol van toezicht in de parlementaire enquête naar het functioneren van woningcorporaties), leidden tot parlementaire discussie en besluitvorming (bijvoorbeeld over het bevorderen van een lerende economie) of leverden een bijdrage aan indringend maatschappelijk debat (onder meer over toenemende vermogensongelijkheid en zich verscherpende sociaal-culturele scheidslijnen).

Maatwerk

De WRR heeft in 2014 sterker gekoerst op maatwerk door productdifferentiatie. Langerlopende, uitgebreide studies met uitvoerige rapportage blijven nodig als het gaat om omvangrijke, complexe, multisectorale onderwerpen die onvoldoende onderzocht zijn (bijvoorbeeld *Naar een lerende economie*, *Toe zien op publieke belangen*, of *Naar een voedselbeleid*). Maar daarnaast brengt de WRR vaker korter lopende, minder omvangrijke studies uit, waarmee sneller kan worden ingespeeld op urgente kwesties (zoals *Roemeense en Bulgaarse arbeidsmigratie*, *Dossieroverstijgend risico- en veiligheidsbeleid*, *Van tweeluik naar driehoeken*. *Versterking van interne checks and balances bij semipublieke organisaties*, en *Met kennis van gedrag beleid maken*). Voorwaarde voor dit laatste is dat er reeds voldoende kennis over het onderwerp beschikbaar is, of dat de publicatie deel uitmaakt van een langer lopend traject. Ook dient voldaan te worden aan de vereisten van langetermijngerichtheid en kwaliteitsbewaking. Deze aanpak zal de Raad voortzetten in het Werkprogramma 2015. (<http://www.wrr.nl/taak/werkprogramma>).

Samenwerking tussen adviesraden

Regelmatig doen zich complexe kwesties voor die om grensoverschrijdende samenwerking tussen adviesraden vragen. Het gaat dan om het kennis nemen van elkaars informatiebronnen en inzichten, het delen en wederzijds benutten van onderzoeksresultaten, en het onderling afstemmen van werkprogramma's en adviestrajecten. Deze samenwerking wordt gedragen door het voorzittersoverleg, het overleg van directeuren/secretarissen, en projectgerichte contacten tussen stafleden. In het afstemmingsoverleg zijn ook de Sociaal-Economische Raad (SER) en de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) betrokken. Een voorbeeld van brede samenwerking is de advisering over dossieroverstijgend risico- en veiligheidsbeleid, een gezamenlijk project van acht adviescolleges en kennisinstellingen.

De adviesraden zijn in 2014 gestart met een gezamenlijke digitale nieuwsbrief (www.nieuwsbriefadviesraden.nl), die doelgroepen in politiek, beleid, wetenschap en samenleving informeert over highlights van adviezen, belangrijke activiteiten en nieuwe ontwikkelingen worden geïnformeerd.

De Raad

Voor een goede balans tussen vernieuwing en continuïteit van deskundigheid is de WRR, mede naar aanleiding van adviezen van opeenvolgende externe evaluatiecommissies, overgegaan op een meer geleidelijke in- en uitstroom van nieuwe raadsleden. In 2014 verwelkomde de WRR de raadsleden prof.dr. Ernst M.H. Hirsch Ballin, hoogleraar Nederlands en Europees constitutioneel recht, en prof.dr. Godfried B.M. Engbersen, hoogleraar Algemene Sociologie. Per 1 januari 2015 is prof. dr Casper G. de Vries, hoogleraar Monetaire economie, aangetreden als adviserend lid.

Prof. dr. André Knottnerus
Voorzitter

Dr. Wendy Asbeek Brusse
Secretaris/directeur

Over de WRR

Over de WRR

De WRR werd in voorlopige vorm ingesteld in 1972. Bij wet van 30 juni 1976 (Stb. 413) is de positie van de Raad definitief geregeld. Volgens deze wet stelt de WRR zijn eigen werkprogramma vast, na overleg met de minister-president die hiertoe de Raad van Ministers hoort.

Missie

De WRR is een onafhankelijk adviesorgaan voor het regeringsbeleid, met als taken:

- het verschaffen van wetenschappelijke informatie over ontwikkelingen die op langere termijn de samenleving kunnen beïnvloeden,
- het bespreekbaar maken van (toekomstige) knelpunten en het aandragen van oplossingsrichtingen en (beleids) alternatieven.

Samenstelling van de Raad

De leden van de Raad worden benoemd voor een periode van vijf jaar. Zij kunnen maximaal eenmaal worden herbenoemd. De samenstelling van de Raad was in 2014 als volgt.

A.W.A. (Arnoud) Boot,
hoogleraar ondernemingsfinanciering en financiële markten

M.A.P. (Mark) Bovens,
hoogleraar bestuurskunde

G.B.M. (Godfried) Engbersen,
hoogleraar algemene sociologie (per 1 september 2014)

E.M.H. (Ernst) Hirsch Ballin,
hoogleraar Nederlands en Europees Recht (per 1 juli 2014)

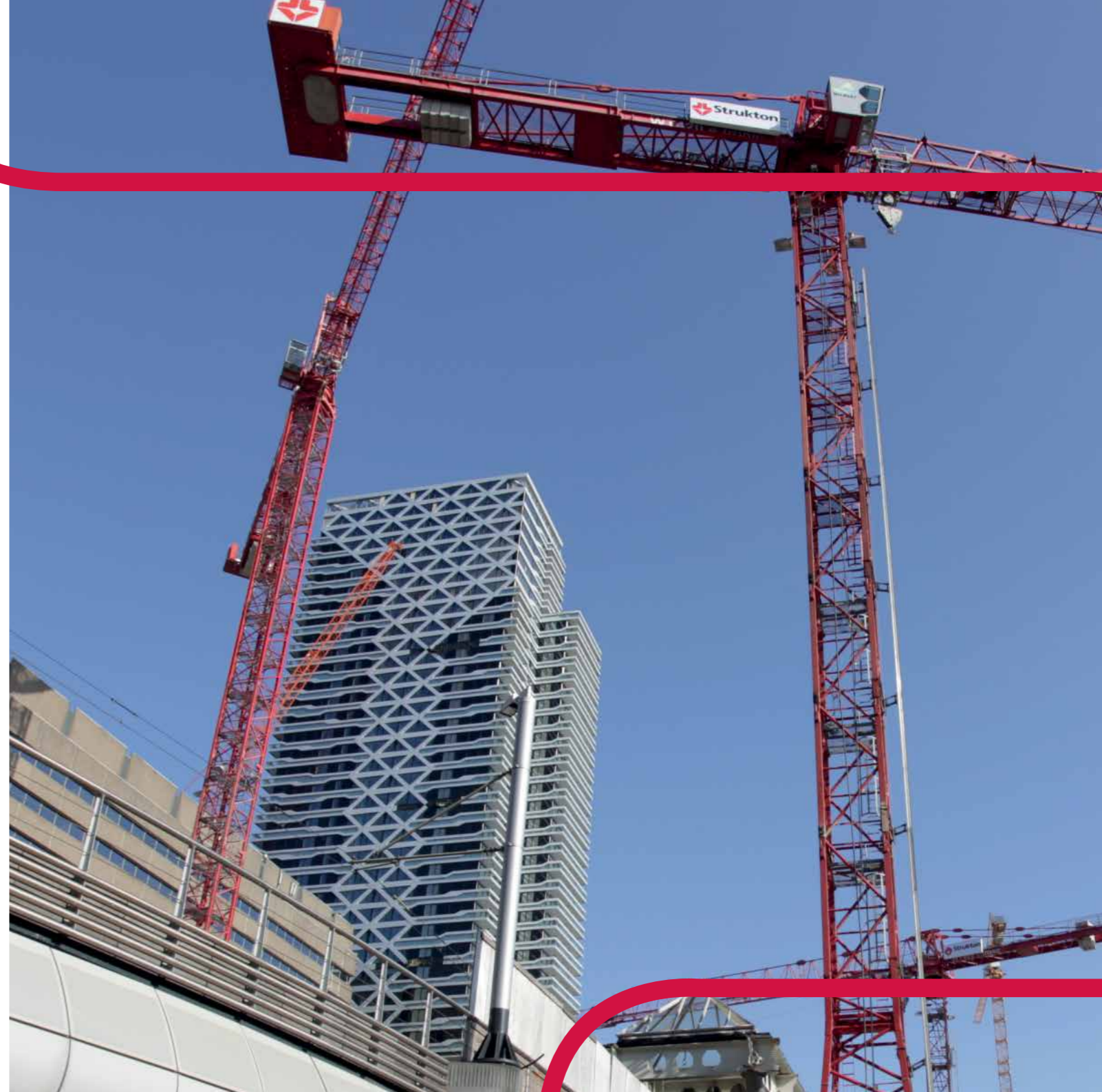
J.A. (André) Knottnerus,
voorzitter WRR / hoogleraar huisartsgeneeskunde

M.P.C. (Margot) Weijnen,
hoogleraar Process& Energy Systems Engineering

M. (Marianne) de Visser,
hoogleraar neuromusculaire ziekten

G.H. (Gerard) de Vries,
hoogleraar wetenschapsfilosofie (adviserend raadslid)

Secretaris van de Raad, tevens directeur van het strafbureau:
dr. W. (Wendy) Asbeek Brusse.

Werkprogramma 2014

In 2014 zijn zes thema's afgerond met een publicatie of een ander product (zie voor een overzicht van alle producten van 2014 Thema's en bijbehorende producten, pagina 34).

Hieronder volgt een korte beschrijving van deze zes thema's: Verantwoord publiek middenveld, Voedsel, Keuze, gedrag en beleid, Risico- en veiligheidsbeleid, Wonen, zorg en pensioenen, en Nederland en de toekomst van de Europese Unies. Ook vanuit het in 2015 doorlopende thema Maatschappelijke scheidslijnen is in 2014 een aantal publicaties verschenen.

Verantwoord publiek middenveld

Semipublieke organisaties zoals woningcorporaties, onderwijs- en gezondheidszorginstellingen moeten hun interne weerwerk en tegenspraak beter organiseren. Zo luidt de conclusie van het advies *Van tweeluik naar driehoeken*, dat de Raad mei 2014 heeft uitgebracht.

In reactie op de reeks van incidenten (zoals bij Vestia, Amarantis, Meavita) in de semipublieke sector is er veel aandacht voor extern toezicht en voor externe aansprakelijkheid van bestuurders. Maar als het interne toezicht niet goed werkt, komen externe maatregelen te laat. Dit vraagt om versterking van de interne tegenspraak en verantwoording, bijvoorbeeld door meer gebruik te maken van collegiaal bestuur, zodat bestuurders elkaar scherp houden.

In het huidige bestuursmodel van semipublieke instellingen moet dat interne weerwerk vooral van de Raad van toezicht komen. De WRR pleit ervoor dit tweeluik-model te versterken door vaker gebruik te maken van 'derde partijen', zoals controllers en maatschappelijke belanghebbenden. Zij kunnen het zelfreinigend vermogen van instellingen vergroten en de maatschappelijke meerwaarde beter borgen. Manieren om de inbreng van 'derde partijen' beter te benutten:

- via een meer onafhankelijke rol voor interne controllers en kwaliteitsbewakers;
- door meer gebruik te maken van gemeenschappelijke medezeggenschapsraden en cliëntenraden;
- door het inschakelen van maatschappelijke adviesraden en raden van maatschappelijke belanghebbenden;
- via leden en ledenraden;
- via maatschappelijke aandeelhouders.

“Als eerste zijn de interne toezichthouders en bestuurders aan zet om interne checks and balances te versterken. Zij kunnen daarbij geholpen worden door de branche- en beroepsorganisaties en worden gestimuleerd door de externe toezichthouder en de rijksoverheid.”

Van tweeluik naar driehoeken ontleent zijn meerwaarde vooral aan de opties waar bestuurders, toezichthouders en andere belangstellenden mee aan de slag kunnen om het interne toezicht en de interne tegenmacht binnen semipublieke organisaties te versterken. Aldus het kabinet in zijn reactie.

Voedsel

Nederland staat voor lange termijn strategische afwegingen op het gebied van voedsel. Dat is de boodschap van het rapport *Naar een voedselbeleid*, dat begin oktober is verschenen. Er liggen belangrijke opgaven op het terrein van de ecologische houdbaarheid, de volksgezondheid en de robuustheid van de voedselvoorziening. Nederland moet daarop een antwoord vinden.

De voedselvoorziening is de laatste decennia ingrijpend veranderd. Waar eerst overheid, kennisinstellingen en landbouworganisaties gezamenlijk de route bepaalden, ligt de macht nu voor een belangrijk deel bij supermarkten, zaadleveranciers, de levensmiddelenindustrie, ngo's en internationale organisaties. Ook zijn eetpatronen veranderd: we zijn meer dierlijke en samengestelde producten gaan eten. De weg die voedsel aflegt van boer naar bord is aanmerkelijk langer en onoverzichtelijker dan voorheen. Achter het aanbod op de schappen van de supermarkten gaat een complex netwerk van ketens schuil die landsgrenzen overschrijden.

De WRR onderscheidt drie grote, mondiale uitdagingen:

- de voedselvoorziening loopt tegen ecologische grenzen aan. Het is allesbehalve zeker dat aan de stijgende vraag naar voedsel kan worden voldaan;
- multiresistente bacteriën door het gebruik van antibiotica in de veehouderij, mens-dierziekten en een ongezond dieet vormen risico's voor de volksgezondheid. Ook het toezicht op de voedselveiligheid komt voor nieuwe problemen te staan.

- is het voedselsysteem voldoende robuust om schokken op te vangen en met uiteenlopende scenario's om te gaan?

“De gezonde keuze is nu nog te vaak de moeilijke keuze”

De voedselproductie in ons land is sterk verweven met het buitenland. Het Nederlandse beleid heeft zich lange tijd vooral gericht op het verhogen van de productiviteit van de landbouw, het verzekeren van voedselveiligheid en het bevorderen van de export. Het is daarin nog altijd succesvol. De veranderingen in de mondiale voedselvoorziening vragen echter om een heroriëntatie van beleid. Het rapport bepleit een verschuiving van landbouw- naar voedselbeleid dat rekening houdt met de veranderde machtsverhoudingen, zich ook richt op zaadbedrijven, supermarkten en de levensmiddelenindustrie en oog heeft voor de samenhang van productie en consumptie. Op het gebied van de ecologische houdbaarheid zal het beleid zich niet alleen op de productie, maar ook op de consumptie moeten richten. Beleid op het gebied van volksgezondheid zal zich meer op het aanbod moeten richten. Het voedselnet moet met verschillende scenario's en schokken kunnen omgaan. Dat vereist het bevorderen van de variëteit in gewassen en spelers, een goed beheer van natuurlijke hulpbronnen en het bieden van kansen aan vernieuwers.

Keuze, gedrag en beleid

Kunnen mensen alle keuzes en verleidingen die tegenwoordig op hen afkomen nog wel aan? Of is de 'keuzedruk' voor sommige mensen te hoog geworden? Die vragen werpt de WRR op in het rapport *Met kennis van gedrag beleid maken* dat op verzoek van de minister van Economische Zaken is uitgebracht. De Raad verwijst naar onderzoek waaruit blijkt dat een teveel aan keuzes en verleidingen mensen mentaal kan uitputten. Vooral bij mensen met weinig inkomen kan dit leiden tot keuzes die nadelig uitpakken.

Centraal in het rapport staat de vraag wat de relevantie is van gedragswetenschappelijke kennis voor het overheidsbeleid. De laatste jaren bestaat daarvoor veel aandacht. Het aantal keuzes en verleidingen waarmee mensen worden geconfronteerd, is de afgelopen decennia immers sterk toegenomen. Uit onderzoek blijkt echter dat er grenzen zijn aan hoeveel keuzes en verleidingen mensen aankunnen.

“Als de keuzedruk te hoog oploopt, neemt de kwaliteit van beslissingen af en zwichten mensen eerder voor verleidingen, zoals ongezond voedsel of onverantwoorde impulsaankopen.”

De WRR concludeert dat meer aandacht voor gedragseconomische en psychologische kennis inderdaad een belangrijke bijdrage kan leveren aan beter beleid, en pleit ervoor die kennis steviger bij de overheid te verankeren. Een andere relevante vraag is of de overheid zich wel van 'nudges' mag bedienen. Sommige mensen vinden dat betutteling. Dit middel kan echter helpen voorkomen dat mensen voor wie de keuzedruk te hoog is in (nog grotere) problemen komen. In zijn algemeenheid ziet de Raad geen principiële bezwaren tegen de inzet van nudges, mits daarbij voldoende transparantie wordt betracht, het geen controversiële kwesties betreft en de gebruikelijke rechtsstatelijke aspecten worden meegewogen. Begin december is een gezamenlijke kabinetsreactie uitgebracht over de gedragswetenschappelijke adviezen van de WRR, de Raad voor Leefomgeving en Infrastructuur en de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling.

Voor beleidsmakers van de departementen heeft de WRR in december een aparte expertsessie georganiseerd waarin verder is doorgepraat over de uiteenlopende institutionele manieren om gedragswetenschappelijke kennis beter en in een vroeger stadium te verankeren in het beleid.

Risico- en veiligheidsbeleid

Risico- en veiligheidsbeleid vraagt om maatwerk, maar ook om samenhang en consistentie. In het advies Consistent maatwerk - voorbereid in samenwerking met andere adviescolleges en kennisinstellingen¹ - biedt de WRR daarvoor handreikingen.

Volgens de WRR dient de overheid bij elk risico- en veiligheidsvraagstuk steeds dezelfde 10 kernvragen te beantwoorden (zie hiernaast) Dat bevordert niet alleen consistentie en maatwerk in het beleid, maar ook de politiek-maatschappelijke verantwoording ervan. Bovendien wordt daarmee hype- of incident-gedreven handelen ingetoomd. Aan de hand van de vragenset kan ook gerichte consultatie plaatsvinden van kennisinstellingen, bedrijven en burgers.

De set vragen is uitgetest op diverse thema's: overstromingsrisico's, luchtkwaliteit, elektromagnetische velden, nachtelijke operaties met traumahelikopters, gewasbescherming, en nanomaterialen. Dikwijls blijkt sprake van kennishiaten, onzekerheden, en uiteenlopende maatschappelijke opvattingen. Er is behoefte aan een duidelijke weging van maatschappelijke voor- en nadelen van risicovolle maatregelen of technologieën, aan transparante communicatie over beleidsafwegingen, en aan het uitwisselen van best practices.

Omdat er vaak meerdere verantwoordelijke of belanghebbende partijen zijn, moet veel aandacht worden besteed aan samenwerking, aansprakelijkheid, en een eerlijke verdeling van lusten en lasten.

Het systematisch gebruiken van de vragenset bevordert ook de opbouw van kennis en ervaring, en biedt beter zicht op de vraag of maatschappelijke partijen hun verantwoordelijkheid voldoende nemen.

Tien kernvragen voor dossieroverstijgend risico- en veiligheidsbeleid

A. Wat is in het geding?

1. Is het publiek belang duidelijk?
2. Wat is de stand van kennis over kansen en mogelijke gevolgen?
3. Zijn de risicoschattingen wetenschappelijk of maatschappelijk omstreden?
4. Welke actoren zijn betrokken bij de risicovolle activiteiten en op welke verantwoordelijkheden zijn zij aanspreekbaar?

B. Welke afwegingen moeten er worden gemaakt?

1. Worden de 'kwade kansen' en de 'goede kansen' zorgvuldig afgewogen?
2. Hoe is de verdeling van lusten en lasten en risico's over verschillende groepen en regio's en is deze verdedigbaar?
3. Vragen dossierspecifieke kwesties om aanvullend maatwerk?

C. Wie moet wat doen en waarom?

1. Zijn de beleidsinterventies goed onderbouwd en uitgewerkt?
2. Is de communicatie met publiek en stakeholders adequaat?
3. Kunnen de bewindspersonen het beleid en de daarbij gemaakte afwegingen verantwoorden, ook nadat zich schade heeft voorgedaan of er slachtoffers zijn gevallen?

¹ de Raad voor het Openbaar Bestuur, de Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur, de Gezondheidsraad, de Onderzoeksraad voor Veiligheid, het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, het Planbureau voor de Leefomgeving, en de Dutch Expert Group on Aviation Safety

Wonen, zorg en pensioenen

Er verandert veel in de manier waarop de voorzieningen voor wonen, zorg en pensioenen worden georganiseerd. Burgers moeten hun pad in toenemende mate zelf uitstippelen. Maar niet alleen dat: ook op hun collectieve organisatievermogen wordt een beroep gedaan, aangezien de 'participatiesamenleving' mede is gebaseerd op de gedachte dat mensen zelf ook meer voorzieningen hun rekening nemen. In dit project zijn de initiatieven onderzocht die vanuit de maatschappij en de markt ontstaan.

In 2012 is een symposium gehouden en de bundel *Wonen, zorg en pensioenen: hervormen en verbinden* uitgebracht, met uiteenlopende bijdragen over de kansen en risico's van het 'ontschotten' van de collectieve arrangementen voor wonen, zorg en pensioenen.

Begin 2014 organiseerde de WRR het symposium *Innovatieve praktijken in wonen, zorg en pensioenen*. Aanwezig waren uiteenlopende betrokkenen uit het veld en de beleidswereld.

In oktober 2014 is *Op maat voor later. Maatschappelijke initiatieven op de snijvlakken van wonen, zorg en pensioenen* verschenen.

Deze WRR-verkenning beschrijft de maatschappelijke initiatieven die burgers en (sociale) ondernemers ontplooiën om meer regie te nemen over hun oude dag. Deze variëren van zorgcoöperaties van en voor ouderen tot 'broodfondsen' en flexibele pensioenarrangementen voor zzp'ers. De auteurs staan ook stil bij de vraag hoe waardevol dergelijke initiatieven zijn. Wat betekenen ze uit het oogpunt van autonomie, inclusiviteit, robuustheid en effectiviteit? En wat zou dit kunnen betekenen voor de toekomstige rol van individuele burgers, marktpartijen en de overheid?

Pankaj Ghemawat tijdens het publieksseminar 'Europe 3.0'

Nederland en de toekomst van de Europese Unie

Dit project beoogde bij te dragen aan de structurering van het debat over de toekomst van de Europese Unies door relevante vragen op te werpen, discussies van objectieve kennis te voorzien en een aantal opties (scenario's) te analyseren. Hiertoe zijn drie seminars op uitnodiging georganiseerd, en een seminar dat open stond voor een breder publiek.

Belangrijke vragen luiden:

- hoe zou de monetaire Unie zich verder kunnen ontwikkelen en wat zijn daarbij de relevante Nederlandse belangen?
- dient de Eurozone hervormd te worden in de richting van een vergrote flexibiliteit die rekening houdt met de ontstane divergentie tussen de lidstaten? Wat zijn hiervoor reële opties, wat zijn de voor- en nadelen en hoe verhoudt implementatie zich tot het probleem van transitierisico's?
- hoe kan de economische Unie zich verder ontwikkelen als Engeland zich 'terugtrekt' en wat zijn daarbij de relevante Nederlandse belangen?

- wat zijn de opties voor de verdere vormgeving en staatkundige inrichting van de Unie? En wat zijn de relevante Nederlandse belangen en uitgangspunten bij elk van die opties?

De schriftelijke verslagen en audiobestanden van deze seminars zijn beschikbaar via de website van de WRR.

In het publieksseminar *Europe 3.0* met Pankaj Ghemawat werd werd onderzocht hoe het Europa waarin we willen leven eruit kan zien en welke bijdrage Nederland kan leveren. Europa is de meest geglobaliseerde regio ter wereld en Nederland het meest geglobaliseerde land. Beleidsmatige missers kunnen de voordelen daarvan teniet doen. Door bedreigingen en kansen op een realistische manier in te schatten blijkt het echter mogelijk om internationale banden beter en slimmer te benutten.

Lopende thema's

Van de lopende thema's springt vooral het thema Maatschappelijke scheidslijnen in het oog. De in 2014 georganiseerde bijeenkomsten en gepubliceerde studies hebben veel discussies losgemaakt. Het onderwerp economische ongelijkheid kreeg veel aandacht in het publieke debat.

Uitgebreide informatie over alle lopende en de nieuw gestarte thema's in 2014 kunt u vinden in het Werkprogramma op de website van de WRR: www.wrr.nl.

Maatschappelijke scheidslijnen

De afgelopen jaren zijn maatschappelijke tegenstellingen tussen ouderen en jongeren, tussen immigranten en gevestigden, of tussen lager- en hogeropgeleiden vaak genoemd als relevantere ‘nieuwe’ scheidslijnen dan de oude scheidslijnen op grond van religie, klasse of sociale status. Ook het kabinet heeft aandacht gevraagd voor de thematiek van nieuwe scheidslijnen. Wat zijn tegenwoordig de belangrijkste maatschappelijke scheidslijnen in onze samenleving? In hoeverre moeten we die als problematisch of zorgelijk kwalificeren, en wat kunnen we hier zo nodig aan doen?

De afgelopen jaren heeft de projectgroep Maatschappelijke scheidslijnen verschillende verkennende publicaties uitgebracht en activiteiten georganiseerd om de relevante vragen verder te onderzoeken en bespreken. Voorjaar 2014 verscheen de verkenning *Hoe ongelijk is Nederland?*, die ingaat op de *economische ongelijkheid*. De publicatie en het bijbehorende debat in De Balie maakte veel discussie los en liet zien dat een eenvoudig antwoord op de vraag hoe ongelijk Nederland is, niet is te geven. De verkenning en de bijbehorende ondersteunende factsheet (*Economische ongelijkheid in 8 figuren*) brengt de verschillen in inkomen, loon én vermogen in ons land in kaart en onderzoekt de mogelijke gevolgen van economische ongelijkheid.

Ter afsluiting van de discussie over economische ongelijkheid organiseerde de WRR eind oktober een zogenoemde ‘winksessie’, waar ruim twintig deskundigen uit de universitaire en beleidsmatige wereld verder konden praten over de cijfers, en de interpretatie en veronderstellingen achter die cijfers. Ook is er gesproken over kennishiaten en welk onderzoek nog verricht zou moeten worden voor het verbeteren van beleid.

“Er zijn nieuwe categorieën werkenden die een grotere kans hebben om onderaan de inkomensladder te belanden, zoals eenverdieners en een deel van de zzp’ers.”

Eind oktober 2014 verscheen de verkenning *Gescheiden werelden?* over de vraag of er in Nederland sprake is van (nieuwe) sociaal-culturele scheidslijnen, en zo ja, hoe die er dan uitzien. In hoeverre kent ons land bijvoorbeeld een tegenstelling in waarden en wereldbeelden van burgers? Deze publicatie is een coproductie met het Sociaal en Cultureel Planbureau.

Nazorg

In 2014 zijn op verzoek van departementen, gemeenten en andere organisaties meer dan 100 lezingen en presentaties gegeven naar aanleiding van afgeronde en lopende thema's. Zo heeft de projectgroep die het rapport *Lerende economie* (2013) heeft voorbereid, tientallen presentaties verzorgd voor beleidsmakers, parlementariërs, bedrijven, universiteiten en hogescholen over het Nederlandse verdienvermogen. Op 24 juni 2014 vond een debat plaats van de Tweede Kamer met de minister-president, de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en de minister van Economische Zaken over het rapport.

Voor het rapport *Toezien op publieke belangen* (2013) bestond het afgelopen jaar eveneens onverminderde belangstelling, blijkens de vele verzoeken vanuit het toezicht en de wetenschap om over de inhoud ervan te komen spreken. De projectgroep heeft vele externe optredens verzorgd. In een gecombineerde reactie op de WRR-rapporten *Toezien op publieke belangen* en *Van tweeluik naar driehoeken* (zie pagina 10) heeft het kabinet voorstellen geformuleerd ter verbetering van het overheidstoezicht.

WRR-lecture 2014 - The future of globalization

Wat zijn de toekomstige bronnen van groei in de wereldeconomie, en wat betekent dat voor westerse landen als Nederland? Welke plaats krijgt de financiële sector in de nationale en internationale economieën? En hoe kunnen we in onze multipolaire wereldeconomie zorgen voor voldoende publieke goederen en vooruitgang bij de aanpak van ecologische problemen?

Op 6 november gaf Nobelprijswinnaar Joseph E. Stiglitz, hoogleraar economie aan de Columbia Universiteit en voormalig topeconoom van de Wereldbank zijn visie op deze vragen. Minister voor Buitenlandse handel en ontwikkelingssamenwerking, Lilianne Ploumen, gaf een aantal eigen reflecties op de thematiek van globalisering. Het aansluitende debat met de zaal stond onder leiding van WRR-raadslid Arnoud Boot.

“It is by no means certain that just a few activities will enable countries to boost their economy and climb up the global value chains. Professor Stiglitz rightly poses serious questions about this kind of development strategy.”

Daags na de Lecture presenteerde Stiglitz in een bijeenkomst op de WRR voor genodigden uit wetenschap en beleid zijn nieuwste boek *Creating a Learning Society* (2014).

Organisatie en personeel

Werkwijze

De WRR werkt projectmatig. Gekozen onderwerpen worden steeds vanuit verschillende wetenschappelijke disciplines, perspectieven, onderzoeksmethoden en -bronnen bekeken. Dit op basis van een mix van denkwerk, literatuurstudie, aanvullend onderzoek en raadpleging van deskundigen en betrokkenen in beleid, wetenschap en het veld. Juist door die confrontatie van wetenschap met de praktijk van alledag kunnen adviezen en verkenningen ontstaan die niet alleen theoretisch goed zijn onderbouwd, maar ook daadwerkelijk aansluiten op de problemen in de samenleving en bruikbaar en realistisch zijn. Vaak werkt de WRR samen met universiteiten, onderzoeksinstituten, beleidsmakers, andere adviesraden en de planbureaus.

De Raad vergadert iedere twee weken over de inhoud en voortgang van de onderzoeken. Ook de wetenschappelijke staf bespreekt elke twee weken de voorliggende conceptstudies. Deze intercollegiale toetsing levert samen met de externe peer review een belangrijke bijdrage aan de kwaliteitsborging.

Personeel

De WRR heeft een formatieve omvang van 32,8 fte. Daarnaast bestaat de mogelijkheid om eventuele budgettaire ruimte te gebruiken voor bovenformatieve tijdelijke extra menskracht met een maximum van 5 fte. De totale formatie komt dan op 37,8 fte.

De totale personeelsbezetting per 31 december 2014 bedroeg 32,8 fte, waarvan 4,09 fte werd bezet door de Raad, 19,3 fte door de wetenschappelijke staf en 9,4 fte door de ondersteuning (incl. directeur). 50% van het totaal aantal medewerkers is vrouw. Er waren 8 medewerkers werkzaam gedetacheerd vanuit andere departementen, universiteiten of andere organisaties. Er hebben gedurende het gehele jaar 18 studenten stage gelopen en er heeft 1 uitzendkracht gewerkt.

Budget

Het totale budget van de WRR voor 2014 bedroeg € 3.854.000, waarvan € 3.260.000 voor personele uitgaven en € 594.000 voor materiële uitgaven. Van de € 594.000 is ongeveer € 100.000 uitgegeven aan uitbesteed onderzoek.

Achtergrond wetenschappelijke staf*

Algemene Sociale Wetenschappen	1	Milieuhygiëne	1
Arabische Taal en Cultuur	1	Nederlandse taal- en letterkunde	1
Bedrijfskunde	1	Opinieonderzoek	1
Bestuurskunde	2	Pedagogiek	1
Criminologie	1	Politologie	5
Economie	2	Recht	3
Filosofie / wijsbegeerte	5	Slavische taal- en letterkunde	1
Geschiedenis (incl. politieke, economische)	4	Sociologie	2
Internationale betrekkingen	2	Toegepaste wiskunde	1
Journalistiek	1	Wetenschapsdynamica	1
Kunst- en Cultuurwetenschappen	1		

* Stafleden hebben vaak twee of meer studies gevolgd. In de tabel komt de score per categorie dus niet overeen met het aantal stafleden.

Medewerkers Bureau WRR

Directie

Dr. W. (Wendy) Asbeek Brusse, directeur
Drs. A. (Alinda) Lamein, programmamanager/
bedrijfsvoeringsadviseur

Communicatie& Informatie

J.A. (Paul) van den Berg, communicatieadviseur
F.C. (Sietske) Bom, informatiespecialist
K.K. (Kinnema) van Eik, communicatiemedewerker
M.C. (Mirjan) van Leijenhorst,
hoofd communicatie/ persvoorlichting

Secretariaat

D.F. (Danielle) van Arkel, projectondersteuner
B. (Bouchra) El-Qoraychy, projectondersteuner
A.J.M. (Agnes) Mooijman-Ruigrok, hoofd secretariaat
T.J. (Tessa) Roelofs, projectondersteuner
D.W. (Willy) van de Riet, uitzendkracht

Wetenschappelijke staf

Dr. A.M. (Meike) Bokhorst, wetenschappelijk medewerker
Verantwoord publiek middenveld; Toezicht

R.E. (Rosamunde) van Brakel, MA, wetenschappelijk medewerker
Big data (gedetacheerd vanuit de Vrije Universiteit Brussel)

Prof.dr. D.W.J. (Dennis) Broeders, senior wetenschappelijk
medewerker - *Big data; Vrijheid en veiligheid in het cyberdomein*

Dr. F.P.S. (Fabian) Dekker, wetenschappelijk medewerker
Toekomst van werk (gedetacheerd vanuit de Erasmus Universiteit
Rotterdam)

Prof.dr. H.O. (Huub) Dijkstra, senior wetenschappelijk
medewerker - *Voedsel*

Ir. A. (Albert) Faber, wetenschappelijk medewerker
Handelingsperspectieven voor duurzaamheid

Dr. P.J.M. (Peter) de Goede, senior wetenschappelijk medewerker
Handelingsperspectieven voor duurzaamheid

Mr. H.M. (Henk) Griffioen, wetenschappelijk medewerker
*Collectieve arrangementen voor wonen, zorg en pensioenen;
Verantwoord publiek middenveld*

Mr.dr. J.R. (Josta) de Hoog, wetenschappelijk medewerker
Voedsel; Big data

Dr. ir. A.M. (Annemarth) Idenburg, senior wetenschappelijk
medewerker - *Financialisering*

Dr. A.P. (Petra) Jonkers, wetenschappelijk medewerker
Keuze, gedrag en beleid; Lessen van evaluaties

Drs. A.G. (Anne-Greet) Keizer, wetenschappelijk medewerker
Cultuur; Scheidslijnen

Dr. M. (Monique) Kremer, senior wetenschappelijk medewerker
Scheidslijnen; Toekomst van werk, Middenklassen

Prof.dr. C. (Cor) van Montfort
Wonen, zorg en pensioenen (gedetacheerd vanuit de Algemene
Rekenkamer)

M. (Marijke) Rem MA MBA, senior wetenschappelijk medewerker
Voedsel; Filantropie

Drs. A. (Arthur) van Riel, senior wetenschappelijk medewerker
Financialisering (gedetacheerd vanuit het ministerie van Financiën)

Dr. F.S.L. (Steven) Schouten, wetenschappelijk medewerker
Lessen van evaluaties; Nederlands veiligheids- en defensiebeleid

Dr. E.K. (Erik) Schrijvers, wetenschappelijk medewerker
Cultuur

Mr.dr. B. van der Sloot, wetenschappelijk medewerker
Big data (gedetacheerd vanuit de Universiteit van Amsterdam)

B.J.P. (Bart) Stellingma MA, wetenschappelijk medewerker
Voedsel; Financialisering

Dr. W.L. (Will) Tiemeijer, senior wetenschappelijk medewerker
Keuze, gedrag en beleid; Scheidslijnen

Drs. A.P. (Auke) Venema, senior wetenschappelijk medewerker
Nederlands veiligheids- en defensiebeleid (gedetacheerd vanuit
het ministerie van Defensie)

Drs. A.V. (Lisa) Vermeer, wetenschappelijk medewerker
Vrijheid en veiligheid in het cyberdomein (gedetacheerd vanuit de
Tweede Kamer, Griffiediensten)

Dr. M. (Margret) Verwijk, senior wetenschappelijk medewerker
Nederlands veiligheids- en defensiebeleid (gedetacheerd vanuit het
ministerie van Buitenlandse Zaken)

Dr. R.C.P.M. (Robert) Went, senior wetenschappelijk medewerker
Lerende economie; Toekomst van werk

Stagiaires 2014

W. (Willemijn) Bot - *Lessen van Evaluaties*
G. (Gijs) Custers - *Maatschappelijke scheidslijnen*
P. (Pim) Derwort - *Handelingsperspectieven voor duurzaamheid*
L.I. (Lucia) Fiestas Navarrete - *Zorg*
K. (Koen) van der Gaast - *Handelingsperspectieven voor duurzaamheid*
W. (Wendy) Hoozeboom - *Vrijheid en veiligheid in het cyberdomein*
R. (Rashad) Jafarov - *Financialisering*
L. (Liisa) Janssens - *Vrijheid en veiligheid in het cyberdomein*
A. (Annemieke) de Jonge - *Wonen, zorg en pensioenen*
S. (Susanna) Khouw - *Cultuur*
R. (Raphael) Lepot - *Nederland en de toekomst van de Europese Unies*
C. (Cecile) Magnée - *Financialisering*
K. (Kelsey) van Maris - *Lessen van evaluaties*
L. (Liselotte) Mikkers - *Communicatie*
R. (Rodinde) Pauw - *Maatschappelijke scheidslijnen*
M.W. (Wais) Sediq MSc - *Nederlands veiligheids- en defensiebeleid*
I. (Ineke) Spinder - *Lessen van evaluaties, Risico- en veiligheidsbeleid*
V. (Vidar) Stevens - *Nederland en de toekomst van de Europese Unies*

Thema's en producten 2014

Collectieve arrangementen wonen, zorg en pensioenen

- Verkenning *Op maat voor later. Maatschappelijke initiatieven op de snijvlakken van wonen, zorg en pensioenen*
- Seminar *Innovatieve praktijken in wonen, zorg en pensioenen*

Handelingsperspectieven voor duurzaamheid

- Twee expertmeetings over handelingsperspectieven voor duurzaamheid
- Expertmeeting *Perspectieven op natuur-van frames naar beleid*

Heroriëntatie Europa

- Policy Brief *Roemeense en Bulgaarse arbeidsmigratie in betere banen*

Keuze, gedrag en beleid

- WRR-Rapport *Met kennis van gedrag beleid maken* (naar aanleiding van *De menselijke beslisser* (2009)). Dit advies is gevraagd door het SGO en in mei besproken in een Kenniskamer georganiseerd door het ministerie van Economische Zaken)
- Synopsis van het rapport *Met kennis van gedrag beleid maken*
- Bijeenkomst naar aanleiding van het rapport

Nederland en de toekomst van de Europese Unies

- Seminar *Competence creep revisited. Hoe de reikwijdte van Europees optreden te beheersen?*
- Seminar *Europe 3.0*

- Verslagen van de 4 seminars, waarvan 2 in 2013 plaatsvonden en 2 in 2014
- Catshuissessie met gastspreker Pankaj Ghemawat

Maatschappelijke scheidslijnen

- Verkenning *Hoe ongelijk is Nederland? Een verkenning van de ontwikkeling en gevolgen van economische ongelijkheid*
- Working paper *Voortgaande immigratie en nieuwe maatschappelijke scheidslijnen: een verkenning van mogelijke ontwikkelingen*, H. Entzinger
- Auteursbijeenkomst *Geld en gelijkheid*
- Debat in De Balie bij presentatie van de verkenning *Hoe ongelijk is Nederland?*
- “Wonk”-sessie: bijeenkomst over de cijfers, en de interpretatie en veronderstellingen achter die cijfers met deskundigen uit de universitaire en beleidsmatige wereld
- Coproductie WRR/SCP *Gescheiden werelden? Een verkenning van sociaal-culturele tegenstellingen in Nederland*
- Bijeenkomst naar aanleiding van de publicatie *Gescheiden werelden*
- Expertmeeting over het sociaal-culturele tegenstellingen, samen met het SCP
- Expertmeeting over *redzaamheid*

Onzekere veiligheid

- Briefadvies *Consistent maatwerk. Naar een dossier-overstijgend risico- en veiligheidsbeleid* (in samenwerking met zeven andere adviescolleges/kennisinstellingen)

- 3 expertbijeenkomsten in samenwerking met het ministerie van Infrastructuur en Milieu

Verantwoord publiek middenveld

- WRR-Rapport *Van tweeluik naar driehoeken. Interne checks en balances bij semipublieke organisaties*
- Synopsis van het rapport *Van Tweeluik naar driehoeken*
- Presentatie van het rapport
- Symposium

Vertrouwen in wetenschap

- Debatreeks *Vertrouwen in de wetenschap* op verzoek van het ministerie voor Onderwijs en wetenschap en in samenwerking met het Rathenau Instituut

Voedsel

- WRR-Rapport *Naar een voedselbeleid*
- Bijeenkomst bij presentatie van het rapport

WRR-lecture 2014

- The future of globalization. Keynote speaker: Joseph E. Stiglitz
- Workshop van J. Stiglitz voor beleidsmakers en wetenschappers over zijn nieuwste boek *Towards a learning society* (2014)

Hollands Spoor

- Bijeenkomst *Decentralisaties en de wil tot verschil*

Nieuwsbrief gezamenlijke adviesraden

- Nrs. 1 (april), 2 (juni) 3 (oktober) 4 (december)

Big data, privacy en veiligheid

- Expertmeeting

Financialisering

- Expertmeeting: *De uitzonderlijkheid van de Nederlandse financiële sector – oorsprong, karakteristieken en implicaties voor de toekomst*

Vrijheid en veiligheid in het Cyberdomein

- Cyberdialogen

Voor meer informatie over de gegevens in dit jaarverslag kunt u contact opnemen met de WRR,
Afdeling communicatie & informatie, M.C. van Leijenhorst, leijenhorst@wrr.nl, 070 - 35 64 619 / 06 - 81 57 95 33